

Київський державний лінгвістичний університет

На правах рукопису

ІВАНОВА Людмила Іванівна

**НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ
ПОЧАТКОВОГО ЕТАПУ НЕМОВНОГО ВУЗУ
АУДІЮВАННЮ ПІД ЧАС САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
З ТЕХНІЧНИМИ ЗАСОБАМИ
(англійська мова)**

Спеціальність 13.00.02 - методика навчання:
германські мови

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття вченого ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ -1997

ЛННБ України ім.В.Стефаника

00752321 (К)

AB 37.102

Робота виконана на кафедрі інформатики та технології навчання
Київського державного лінгвістичного університету

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук
професор **Н.І.Бичкова**
Офіційні опоненти: доктор філологічних наук
професор **Л.Ю.Куліш**
кандидат педагогічних наук
доцент **І.С.Онвісіна**
Провідна установа: Національний технічний
університет України

Захист відбудеться “ 26 ” березня 1997 року о 10 годині
на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 50.26.02 по присудженню
вченого ступеня доктора (кандидата) наук в Київському державному
лінгвістичному університеті (252150, м. Київ, вул. Червоноармійська, 73)

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотечі університету

Автореферат розіслано “ 25 ” лютого 1997 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л.П.Смелякова

Досягнення мінімально-комунікативного рівня володіння іноземною мовою розглядається як мета навчання на початковому етапі, наприкінці якого актуалізуються певні якісні зрушення у вміннях студентів. Таким якісним зрушенням, як свідчать дані психології та психолінгвістики, є запуск механізму іншомовного мовлення, що потребує масованого впливу на слухача задля підтримки його внутрішньомовленнєвої активності. Особливо великі труднощі при цьому спостерігаються в галузі навчання аудіюванню. В той же час рецептивна мовленнєва діяльність виступає передумовою будь-якої продуктивної діяльності та потребує цілеспрямованого навчання. Проте у немовному вузі у зв'язку з дефіцитом навчального аудиторного часу існують несприятливі умови для створення навчально-мовленнєвого режиму, який є дидактико-мовленнєвим заміном природнього мовного оточення. Тому ми звернулися до резервних можливостей самостійної роботи студентів першого курсу з метою визначення ефективних шляхів удосконалення навчально-мовленнєвого режиму з аудіювання.

В діючій Програмі тільки згадується необхідність володіння вміннями самостійного видобування інформації під час слухання, але самі вміння не конкретизуються. Дослідження свідчать про недостатнє володіння прийомами самостійної навчальної роботи з іншомовними текстами більшості першокурсників /77%/ немовних вузів (И.А.Зимня, В.А.Козаков), за нашими даними, вміння самостійного видобування інформації під час слухання не сформовані у 88% першокурсників. Однією з причин недостатнього розвитку аудіовмінь, як показав критичний аналіз фонограм діючих навчальних посібників і підручників для першого курсу немовних вузів, які передбачають самостійну роботу з аудіювання, є відсутність в них спеціальних вправ, спрямованих на розвиток вмінь вилучення інформації під час слухання: їх некомунікативний характер, орієнтованість у самостійній роботі тільки

ЛНБ ім. В. Стефаніка
АН України

на фонограму; низька мотивація до аудіювання і відсутність належного психологічного забезпечення.

Вищевикладене дозволило зробити висновок про недостатню розробленість проблеми, що зацікавила нас, і підтвердило актуальність вибору спрямованості дослідження на навчання студентів першого курсу немовного вузу аудіюванню у самостійній роботі з технічними засобами навчання (ТЗН).

Вивчення літератури з обраної теми показало, що під час розробки проблем навчання усного мовлення на першому курсі як у немовному, так і у мовному вузі, розглядалися різні аспекти навчання аудіюванню (Л.И.Апатова, М.П.Базина, И.В.Бессонова, Е.Г.Богданова, Н.И.Бычкова, О.Л.Федорова та ін.). Слід відзначити, що в цих працях досліджувалася фонограма, а в ній діапазон надходження інформації обмежується звуковим каналом. Це не повною мірою відображає характер мовленнєвої комунікації, вона може відбуватися без опори на видимого мовця і з цією опорою (у 33% випадків та у 69% випадків співвідносно за даними Н.І. Бичкової). Робота тільки з фонограмою не відповідає всім вимогам до джерела пред'явлення аудіоінформації на початковому етапі роботи з аудіотекстами, де передбачається опора на видимого мовця, що полегшує аудіювання (Н.І.Бичкова, Н.В.Елухина).

Про доцільність використання відеозапису під час навчання іншомовної мовленнєвої діяльності йдеться у роботах багатьох дослідників (М.В.Ляховицький, П.І.Сердюков, Т.А.Огнева, М.Allan, P.Fleetwood-Walker, Т.М.Mannon, I.McWilliam та ін.).

Проте методика навчання усного іншомовного мовлення за допомогою відеофонограми розроблена поки що тільки для навчання діалогічному професійно орієнтованому мовленню (Н.Ф.Арбузова, А.С.Чужик, Э.И.Щукина та ін.), монологічному мовленню (Н.Ф.Бориско, Г.Г.Левченко), діалогічному мовленню в цілому, з

навчанням аудіюванню з наперемінним виконанням індивідом ролі слухача і ролі мовця.

Оскільки питання навчання аудіюванню в режимі самостійної роботи з орієнтацією на формування вмінь самостійного вилучення інформації під час слухання з використанням відеозапису не було предметом спеціального вивчення, вважаємо актуальним розробити методику навчання першокурсників аудіюванню під час позааудиторної самостійної роботи із створенням прийомів самостійного подолання труднощів мовного характеру під час слухання.

Важливо відзначити, що при наявному підході до організації навчання аудіюванню в умовах самостійної роботи не приділяється належної уваги психологічному забезпеченню аудіодіяльності з використанням ТЗН, зокрема, використанню прийомів сугестивного впливу, що розширює психічні можливості студентів та стимулює їхню інтелектуальну діяльність. Немає також даних про раціональне співвідношення вправ у звукозапису та у відеозапису, послідовності роботи в цих режимах під час пред'явлення аудіоматеріалів.

Мета дослідження полягає в тому, щоб теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити методику використання фонограми й відеофонограми з раціональним співвідношенням вправ у відеозапису і звукозапису для навчання аудіюванню в умовах самостійної праці студентів I курсу.

Досягнення поставленої мети вимагало вирішення таких **завдань**:

- 1) визначити дидактико-психологічні, нейрофізіологічні, психолінгвістичні передумови використання технічних засобів навчання з урахуванням специфіки самостійної праці студентів з іншомовним аудіотекстом;
- 2) дослідити можливості створення фоно- і відеофоновправ для навчання аудіюванню, призначених для самостійної роботи студентів з технічними засобами навчання;

- 3) розробити прийоми вилучення мовних труднощів, що мають місце в аудіотексті;
- 4) визначити порівняльну ефективність пред'явлення аудіотекстів за допомогою фонограми й відеофонограми з видимим мовцем;
- 5) здійснити експериментальну перевірку порівняльної ефективності навчання аудіюванню у режимах "відеофонограма → фонограма" і "фонограма → відеофонограма";
- 6) розглянути можливість використання засобів сугестивного впливу на студентів під час роботи з технічними засобами навчання з психологічним забезпеченням самостійного характеру праці студентів.

Під час вирішення поставлених завдань використовувалися такі методи дослідження:

- критичний аналіз вітчизняної та зарубіжної літератури з педагогіки, нейрофізіології, психології, психолінгвістики та методики навчання іноземних мов;
- аналіз фонограм і відеофонограм діючих підручників і навчальних посібників для першого курсу немовних і мовних вузів, орієнтованих на самостійну роботу студентів з іншомовними аудіотекстами;
- спостереження за процесом навчання аудіюванню у вузах немовних спеціальностей;
- тестування студентів першого курсу з метою визначення рівня сформованості психічних механізмів аудіювання;
- проведення експериментального навчання і аналіз одержаних даних;
- обробка одержаних експериментальних даних методами математичної статистики.

Об'єктом дослідження є процес самостійної роботи студентів з формування вмінь аудіювання під час роботи з технічними засобами навчання.

Предмет даного дослідження - методичне забезпечення самостійної роботи студентів з аудіювання з комплексним використанням технічних засобів навчання.

Новизна роботи полягає в тому, що в ній розроблені основи фононправ для самостійної праці студентів з технічними засобами навчання, теоретично обґрунтована і експериментальним шляхом встановлена навчальна ефективність використання відеофонограми з видимим мовцем і фонограми з внутрішньотекстовим зняттям мовних труднощів для навчання аудіюванню в режимі самостійної роботи.

Теоретичне значення дослідження полягає в обґрунтуванні раціональної послідовності режимів роботи з фоно- і відеофононправами під час навчання аудіюванню в умовах позааудиторної роботи студентів з технічними засобами навчання і основних положень створення комплексу підготовчих вправ, що забезпечують самостійний характер навчальної праці.

Практична цінність цього дослідження полягає у розробці вимог до фоно- і відеофононправ і прийомів, що розширюють межі використання готових аутентичних фонограм, а також визначенні раціональної послідовності занять з пред'явленням іншомовного тексту у відеозапису і звукозапису.

Про хід дисертаційного дослідження повідомлялося на щорічних науково-практичних конференціях у Київському державному лінгвістичному університеті (тоді Київському державному педагогічному інституті іноземних мов) у 1989, 1990, 1991 рр., а також на міжвузівській науково-практичній конференції (Київ, червень 1991р.). Практичні результати роботи розглядалися на засіданнях кафедри інформатики та технології навчання Київського державного лінгвістичного університету. З теми дослідження опубліковано п'ять статей.

Результати проведеного дослідження дали можливість сформулювати такі положення, що виносяться на захист:

1. Під час навчання студентів аудіюванню у самостійній роботі з комплексним використанням фонограми і відеофонограми слід на початкових заняттях кожного циклу використовувати відеофонограму з видимим мовцем, на наступних заняттях циклу застосовувати фонограму.
2. у процесі навчання студентів аудіюванню у самостійній роботі доцільне зняття мовних труднощів шляхом семантизації основного масиву невивчених лексичних одиниць не перед слуханням аудіотексту, а синхронно під час аудіювання тексту, записаного способом суміщеного звукозапису.
3. Ефективність навчання студентів розумінню іншомовного мовлення на слух у самостійній роботі з відеофонограмою і фонограмою підвищується за умови використання комунікативних фоно- і відеофоноправ, які забезпечують оволодіння студентами спеціальними прийомами актуалізації мовної здогадки про значення нового слова при опорі на контекстуальні детермінатори правого і лівого контексту, прийомами виведення значень інтернаціональних слів, вміннями обходити мовні труднощі.

Мета роботи і характер основних дослідницьких завдань визначили побудову дисертації. Вона складається із вступу, трьох глав, загальних висновків, бібліографії, додатків.

У вступі міститься обґрунтування вибору і актуальності теми роботи, визначаються мета, завдання, методи дослідження, об'єкт і предмет, розкриваються новизна, теоретичне і практичне значення роботи, подано основні положення, що виносяться на захист, наведено дані про апробацію роботи.

Перший розділ дисертації присвячен аналізу дидактико-психологічних, нейрофізіологічних та психолінгвістичних передумов оптимізації самостійної роботи з ТЗН.

У другому розділі викладені методичні основи навчання аудіюванню у самостійній роботі студентів за допомогою ТЗН.

У третьому розділі описуються комплекси відеофоновправ і фоновправ для навчання слухання іншомовного мовлення, експеримент з визначення ефективності навчання у різних режимах застосування ТЗН: "відеофонограма → фонограма", "фонограма → відеофонограма", "фонограма", аналізуються одержані результати і подаються методичні рекомендації.

У загальних висновках наводяться підсумки проведених досліджень, узагальнюються результати та формулюються висновки.

У бібліографії наводиться перелік робіт вітчизняних та зарубіжних авторів, на які зроблено посилання в дисертації.

У додатках представлено цифрові дані експериментального навчання, статистична обробка результатів дослідження, аналіз діючих посібників для навчання аудіюванню, а також зразки навчальних аудіоматеріалів.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

В першому розділі "Дидактико-психологічні, нейрофізіологічні та психологічні основи навчання аудіювання у самостійній позааудиторній роботі студентів з технічними засобами навчання" розглядаються передумови створення сприятливих умов проведення самостійної роботи з оволодіння вміннями аудіювання з використанням ТЗН, такі як високий коефіцієнт самостійної пізнавальної діяльності, досягнення необхідного ступеня психічної готовності студента як суб'єкта, наявність позитивної внутрішньої мотивації.

Психічна готовність студента в основному залежить від двох різновидів внутрішньої мотивації: лінгвопізнавальної та операційно-інструментальної. У навчанні аудіюванню лінгвопізнавальна мотивація викликається за умов забезпечення позитивного ставлення до мовного матеріалу і формування цього підвиду мотивації за рахунок стимулювання пошукової діяльності, зокрема, в актуалізації контекстуальної здогадки, яка супроводжується "освянням" з приводу значення нового слова, що приносить задоволення і мотивує подальший лінгвістичний пошук.

Другий різновид внутрішньої мотивації - операційно-інструментальна. Для її виникнення необхідне самостійне знайомство з мовним матеріалом, опанування прийомів учбової діяльності та підкріплення помітними результатами.

Специфічною особливістю навчання у вузі є підвищення коефіцієнта самостійності під час вивчення навчальних предметів. Для досягнення цієї мети навчання повинно здійснюватись через самостійну пізнавальну діяльність. Проте у більшості першокурсників як ставлення до навчання, так і рівень загальноособистісного розвитку не свідчать про готовність до самостійної роботи з іноземної мови (Б.В.Бокуть, И.А.Зимняя, О.П.Кричевер, Р.П.Мильруд та ін.).

Розвиток аудитивних умінь становить найбільшу трудність, тому необхідно розробити спеціальні засоби навчання студентів прийомам роботи з іншомовним аудіотекстом, формувати в них самостійну мовленнєворозумову діяльність, навчаючи логічним операціям.

Формування внутрішньої навчальної мотивації доцільно починати з полегшення процесу засвоєння іноземної мови.

Під час використання фонограми відсутність зорового підкріплення - видимого мовця - гальмує запуск мовленнєвого механізму. Передумовою використання відеофонограми під час навчання аудіюванню є дані про

те, що зорове сприйняття мовця допомагає слухачеві знайти правильні інервації органів артикуляції (В.А.Артемов, D.Hardison).

Посилення мовленневих кінестезій свідчить про внутрішньомовленнєву активність слухача, що є підкріплюючим аудіювання фактором і допомагає декодувати вербальну інформацію. Тому необхідно залучати ТЗН, які максимально полегшують сприйняття і розуміння мовлення - відеофонограму з видимим мовцем.

Під час подачі аудіоматеріалів у студентів виникають труднощі, пов'язані з обмеженим запасом мовних засобів - бар'єром невивчених слів, що викликає явище неологофобії. Побудова ж текстів тільки на знайомому першокурсникам мовному матеріалі не дає можливості більш повно висловити змістову сторону нової інформації. Словник слухача може розширюватися як за рахунок можливості самостійного розкриття значень невивчених лексичних одиниць, які піддаються закономірній семантизації, спираючись на будову слова, так і за рахунок семантизуючих властивостей контексту. Однак аудиторські можливості цим не вичерпуються. Тому студентів слід забезпечити засобами семантизації невивчених слів з використанням резервних можливостей фонограми. Таким є прийом суміщеного звукозапису, який полягає в тому, що готова фонограма паузується після невивченого слова і під час методичної паузи у подачі аудіотексту начитуються семантизуючі відрізки мовлення (переклад, тлумачення або коментар). Внутрішньотекстові аудитивні вербальні опори, однорідні за способом пред'явлення аудіотексту, не відволікають увагу слухача, як це має місце під час використання графічних вербальних опор, тобто слухове сприйняття не замінюється зоровим, за рахунок цього зберігається повністю аудитивний характер роботи у лабораторії навчання усного мовлення з ТЗН. Цей прийом дає можливість слухачеві сконцентруватися на тексті-інваріанті, основою якого є ключові слова, що виступають в якості психічного субстрата внутрішнього мовлення.

Уживати аудитивні засоби семантизації слід у випадках, коли нове невивчене слово перебуває у нейтральному або напівпрозорому контекстах, які не дозволяють студентам обгрунтовано семантизувати невивчену лексичну одиницю. Наприклад:

a) And in London we went to the Old Vic (the best London theatre).
(коментар).

б) London was the first to abolish (to stop) religious tests and to admit women in England for degrees. (тлумачення).

с) We were travelling on the train from Cambridge to London when three young men came into our compartment (купе) with important papers from the government. (переклад).

Препарування фонограм шляхом суміщеного звукозапису стосується і чисто мовних, і психологічних проблем, оскільки усуває неологофобію та сприяє підвищенню аудіовитривалості.

Підключення факторів, що полегшують сприйняття і семантизацію і відносяться до можливостей ТЗН, сприяє оптимізації навчання аудіюванню в режимі самостійної роботи. Це дає можливість обгрунтувати комплексне педагогічно ефективне використання ТЗН і визначити їх оптимальне сполучення.

Успішність створення структури внутрішньої мотивації залежить від психологічного забезпечення самостійної роботи з ТЗН. Розширення резервних можливостей студентів і стимуляції їхньої інтелектуальної діяльності сприяє залучення засобів сугестивного впливу, що пояснюється активізуючою діяльністю правої півкулі головного мозку.

У другому розділі "Методичні основи навчання аудіюванню за допомогою технічних засобів" розглянуто засоби та зміст навчання аудіюванню під час роботи з ТЗН в умовах самостійної роботи.

Для забезпечення самостійного характеру слухання іншомовних аудіотекстів студентів необхідно навчити прийомам семантизації невивчених лексичних одиниць, спираючись на семантизуючі можливості

контексту, вмінню обходити мовні труднощі, ігноруючи малоінформативні невивчені слова, а також розвивати механізми обґрунтованої аудитивної здогадки про значення інтернаціональних слів. Формування перелічених аудіовмінь сприяє розширенню потенційного словника аудіювання. Ця категорія вмінь стосується технічного боку слухання, тому що вони стимулюють інтелектуальну активність слухача і допомагають зрозуміти зміст повідомлення. В основі цих вмінь лежить механізм здогадки, і їх формування пов'язане з проблемою розширення потенційного словника аудіювання як однієї із складових лексичного мінімуму.

Певні закономірності феномена здогадки дають можливість розглядати здогадку як об'єкт навчання. Сховані від зовнішнього спостереження мовленнєворозумові дії можна екстеріоризувати. Психічними механізмами контекстуальної здогадки є ймовірне прогнозування і ретроспективне розуміння слів за попереднім або наступним контекстом. Результати проведеного лабораторного експерименту свідчать про низьку надійність мовної здогадки у студентів, у тому числі й про їхнє невміння обходити мовні труднощі. Ці обидва вміння слід цілеспрямовано формувати, враховуючи види контексту, рівень операційних труднощів, прийоми генералізації або категоризації, а також види контекстуальних детермінаторів, які виступають у ролі вихідного пункту здогадки.

Значний резерв розширення потенційного словника являє категорія інтернаціональних слів, які відрізняються розбіжністю звукової форми. Необхідні спеціальні вправи для вироблення механізму розпізнавання якісних ознак розбіжності звукової форми слів. Трудність вправи визначається кількістю розходжень у звукових образах відповідних слів рідної та іноземної мови.

Згідно з типологічним розподілом лексики для навчання аудіюванню лексичні одиниці з умовно-повною відповідністю звукової форми мають

розходження за якістю одного голосного або приголосного звука: private [ˈpraɪvɪt], ceramic [sɪˈræmɪk]. Виведення значень таких слів легше, ніж слів з ускладненим виведенням, які характеризуються кількома звуковими розходженнями: arguments [ˈɑːɡjʊmənts], triumph [ˈtraɪəmf].

Беручи до уваги психологічні та психолінгвістичні передумови застосування відеофонограми з видимим мовцем, ми дослідним шляхом визначили залежність якості розуміння аудіотекстів від каналів їх одержання і від апаратури, що їх представляє.

Було проведено лабораторний експеримент для виявлення порівняльної ефективності застосування відеофонограми і фонограми. Результати показали, що якість розуміння аудіотекстів, які подавалися у відеофонозапису, на 12,30% краща, ніж тих, що пред'являлися у фонозапису.

Порівняльна ефективність використання фонограми з внутрішньотекстовими аудитивними засобами семантизації невивченої лексики та виявлення їхнього впливу на якість розуміння аудіотекстів також перевірялася за допомогою лабораторного експерименту. Внутрішньотекстові звукові засоби семантизації на 18,80% ефективніші за графічні вербальні. Прийом суміщеного звукозапису робить можливим розширення масиву аудіоматеріалів для навчання студентів початкового етапу немовного вузу. Так, технічні засоби навчання можуть застосовуватися не тільки для безпосереднього формування мовленнєвих навичок і вмінь, а й для опосередкованого - стимулювання мовленнєворозумової діяльності, що сприяє підвищенню самостійності учбової праці студентів.

Методичне забезпечення самостійної роботи з навчання аудіюванню із застосуванням ТЗН з надійними засобами семантизації дає можливість навчати студентів у різних умовах: із зоровою опорою на видимого мовця і без зорової опори.

У третьому розділі "Використання засобів навчання аудіюванню в умовах самостійної роботи студентів і експериментальна перевірка їхньої ефективності" визначені та описані розроблені нами основні групи комунікативно орієнтованих передтекстових вправ, спрямованих на розвиток вмінь самостійного подолання труднощів під час слухання іншомовних текстів у відеозапису і звукозапису.

У методичній літературі мовні (підготовчі) вправи для навчання здогадці не мають комунікативної спрямованості. Нами було створено умовно-комунікативні вправи, що відповідають загальним вимогам до вправ такого спрямування. В них імітується реальна дійсність, наявні мовленнєва ситуація і мовленнєве завдання. Вони забезпечують мотивацію поглибленого розуміння, і розподіл уваги студента відбувається між формою висловлювань мовця та їхнім змістом.

Створені вправи ранжувалися за рівнем труднощі семантизації невивчених слів. Виділено три групи вправ:

I. Вправи, спрямовані на формування вмінь контекстуальної здогадки:

а) Вправи першого рівня складності - виведення значення слова в опорі на контекстуальні детермінатори, розміщені у прозорому контексті.

Quizes are popular today by their prizes. By the way, you are welcome to take part in the first round of the Quiz "Education" on "English by Radio". Note: you can get an answer for the minicrossword in the right-hand context.

Try to guess the meaning of the word "rag week". Listen to the following, please:

The period of time in autumn is called student's rag week. At English Universities students study the whole year but one week during the year they keep up for jokes.

Write your variant. Listen to the text with the word once again, please. And now correct your variant: "тиждень розіграшу".

б) Вправи другого рівня складності - семантизація ускладнюється особливостями напівпрозорого контексту і здогадка має ступінчатий характер.

According to the exchange programme you have to plan your guests' holidays in our city. It is your club's concern. There are some commercials of the tours. Look them through.

Try to guess the meaning of the word "itinerary".

Listen to the following:

A.: Will you put me down for a tour of the city?

B.: Why, yes. If you want, join us this afternoon.

A.: Can you tell me the itinerary?

B.: We start at the City University, go by the Museum of Fine Arts, then along the river embankment.

Write your variant. Listen to the extract once again, please. And now correct your answer: "маршрут".

II. Вправи, спрямовані на формування вмінь аудитивної здогадки про значення інтернаціональних слів:

а) Вправи першого рівня складності - виведення значення слова здійснюється з опорою на умовно-повну відповідність звукової форми з незначним розходженням.

б) Вправи другого рівня складності - змістовна ідентифікація характеризується складним виведенням семантизації, що пов'язано зі значним розходженням у звукових образах слів іноземної та рідної мов.

III. Вправи, спрямовані на формування вмінь ігнорувати малоінформативні невивчені лексичні одиниці, що не стоять у позиції ключових слів.

Вміння долати труднощі, пов'язані із семантизацією невивчених лексичних одиниць, можна розглядати як вміння вирішувати пізнавальні

завдання, і цей факт слід вважати важливим критерієм визначення досягнутої самостійності навчальної діяльності. Ці вміння також можуть бути передумовою формування самостійного характеру слухання іншомовного мовлення.

Виконання вправ такого виду розвиває у студентів самостійність у евристичному знаходженні значення слова за допомогою логічних підказок, формує лінгвопізнавальну мотивацію і виробляє відчуття мови. Вони відображають тенденцію філологізації навчання, що підвищує його цінність.

З метою перевірки ефективності розробленої методики та визначення раціональних режимів використання відеофонограми та фонограми у навчальному процесі було проведено експеримент, який готувався та здійснювався у відповідності з теорією експерименту, розробленою для методичних досліджень (В.А.Артемов, П.Б.Гурвич, М.В.Ляховицький, Э.А.Штульман та ін.). В експерименті брали участь 95 першокурсників чотирьох вузів Києва: Київського державного технічного університету будівництва та архітектури, Українського національного технічного університету, Українського державного педагогічного університету ім. М. Драгоманова, Київського державного лінгвістичного університету. Експеримент тривав протягом восьми тижнів. Студентів кожного вузу було поділено на три групи:

- експериментальна група (ЕГ-1);
- експериментальна група (ЕГ-2);
- контрольна група (КГ).

Студенти працювали у таких режимах:

ЕГ-1 - виконання п'яти вправ у відеофонозапису, та після них - п'яти вправ у фонозапису;

ЕГ-2 - виконання п'яти тих самих вправ у фонозапису, що пропонувалися студентам ЕГ-1, та п'яти вправ у відеофонозапису;

КГ - виконання п'яти тих самих вправ у фонозапису, що пропонувалися студентам ЕГ-1 та ЕГ-2, та п'яти вправ у фонозапису, що являли собою аудіоряд п'яти вправ у відеозапису, запропонованих студентам ЕГ-1 та ЕГ-2.

Студентами було виконано по два ідентичні тести - доекспериментальний і післяекспериментальний. Рівень навченості студентів визначався у відсотках зрозумілого під час аудіювання.

В результаті експериментального навчання було одержано дані, представлені у таблиці.

Результати експериментального навчання
(у відсотках навченості)

Група	Режим роботи	Доекспериментальний зріз (середньоарифметичне)	Післяекспериментальний зріз (середньоарифметичне)	Приріст (середньоарифметичне)
ЕГ-1	відеофонограма → фонограма	50,25	92,03	41,78
ЕГ-2	фонограма → відеофонограма	46,46	82,78	36,32
КГ	фонограма	66,25	75,50	9,25

Одержані дані дають підставу вважати, що 50% занять доцільно проводити з відеофонограмою і 50% занять - з фонограмою, тому що ініціальна робота з відеофонограмою позитивно впливає на формування аудіодіяльності. У групах, що працювали у режимі "відеофонограма → фонограма", якість розуміння аудіотекстів була на 32,53% краща, ніж у контрольній групі, що працювала тільки в режимі "фонограма". У той

же час у групах, які працювали в режимі "фонограма → відеофонограма", якість розуміння аудіотекстів була на 27,07% краща, ніж у контрольній групі.

Показники рівня навченості відповідають прийнятому у дидактиці критерію 0,7 (за В.П. Безпальком), однак більш високі результати, одержані в експериментальній групі - 94,60%, пояснюються не тільки використанням відеофонограми з опорою на мовця, якого бачимо на екрані, а й введенням комунікативно орієнтованих вправ, спрямованих на формування вмінь самостійно долати мовні труднощі з наступним використанням фонограми з внутрішньотекстовим зняттям мовних труднощів. Це в цілому забезпечує масований вплив на механізм внутрішнього мовлення.

Результати навчального експерименту підтвердили висунуте нами у робочій гіпотезі припущення про можливість оптимізації навчання аудіюванню в самостійній роботі з ТЗН з використанням обґрунтованої послідовності відеоаудіовправ і фоновправ.

Запропонована нами методика навчання аудіюванню і методичне забезпечення самостійної роботи з використанням ТЗН можуть модифікуватися та набувати нового змісту, тому що основні дидактико-методичні положення, на наш погляд, зберігають свою дієвість щодо різних завдань і умов навчання.

Подальшому дослідженню повинні підлягати питання, пов'язані з розробкою прийомів зворотнього зв'язку у вправах, удосконалення структури аудіосеансів з подальшим створенням їх типології з можливим залученням нових апаратурних засобів навчання аудіюванню.

Зміст дисертації відображений у таких публікаціях:

1. Інтенсивне аудіювання як фактор мотивації при вивченні іноземної мови // Методика викладання іноземних мов. - Київ: Рад. школа, 1989. - Вип. 18. - С. 61-65.

2. Проведення сеансів інтенсивного аудіювання в процесі навчання іноземної мови студентів немовного вузу // Методика викладання іноземних мов. - Київ: Рад. школа, 1990. - Вип. 19. - С. 60-65.
3. Відбір аудіотекстів для масованого аудіювання // Сучасні методи і прийоми формування у студентів мовних умінь і навичок при вивченні іноземних мов. - Київ: Київськ. держ. пед. ін-т ім. О.М. Горького, 1991. - С. 57-63.
4. Внутрішні ресурси і зовнішні способи семантизації невивчених мовних одиниць під час аудіювання // Методика викладання іноземних мов. - Київ: Освіта, 1992. - Вип. 21. - С. 81-85.
5. Застосування відеофонограми та фонограми під час навчання аудіюванню іноземною мовою // Методика викладання іноземних мов. - Київ: Освіта, 1993. - Вип. 22. - С. 64-67 (у співавторстві).

Аннотація (Epitome)

Иванова Л.И. Обучение студентов начального этапа неязыкового вуза аудированию в самостоятельной работе с техническими средствами (английский язык).

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 - Методика обучения: германские языки. Киевский государственный лингвистический университет, Киев, 1997.

Защищается: 5 научных статей, в которых содержатся теоретические исследования проблемы, результаты экспериментального обучения, обосновывается методическое обеспечение самостоятельной работы по аудированию с техническими средствами.

Использование видеофонограммы с опорой на видимого говорящего и фонограммы с внутритекстовым снятием языковых трудностей облегчает слушание иноязычной речи, студенты получают надежные средства семантизации.

В разработанных коммуникативных подготовительных упражнениях формируются умения контекстуальной аудитивной догадки, что дает студентам возможность самостоятельно семантизировать неизученные лексические единицы.

В ходе эксперимента определена последовательность видеоаудиоупражнений и фоноупражнений: 50% занятий целесообразно проводить с использованием видеофонограммы и 50% - с фонограммой, поскольку начало цикла занятий с видеофонограммой положительно влияет на формирование аудиодейтельности.

*

Ivanova L.I. Teaching students listening comprehension during self-directed studies with technical aids.

The dissertation is being presented in order to obtain the Candidate of Sciences degree in teaching methods - speciality 13.00.02 - Germanic Languages, Kyiv State Linguistic University, Kyiv, 1997.

The dissertation deals with the methodological provision of the student independent work aimed at teaching listening comprehension with technical aids.

The application of videophonogramme with a visible speaker and the phonogramme with innertext lack of linguistic difficulties makes aural comprehension much easier. Students are given reliable means of getting unfamiliar word meanings.

Communicative pretext exercises we have developed are directed at mastering the contextual and auditive guessing skills and contribute to the increase in student aural comprehension level.

Teaching efficiency of mode sequence has been established experimentally: it is desirable to master 50% of the units with the aid of the videophonogramme and 50% of the units with the phonogramme. The initial application of the videophonogramme has the great practical advantage to developing student listening abilities in the target language.

Ключові слова: аудіювання, технічні засоби навчання, самостійна робота, відеофонограма з видимим мовцем, комунікативні вправи, уміння.

The key words: listening comprehension, technical aids, videophonogramme with a visible speaker, communicative exercises, skills.

Підписано до друку 18.02.97р. Формат 60х84/16.
Ум. друк. арк. 1,0. Обл.-вид. арк. 1,0.
Наклад 100. Зам. 44.

Відділ оперативної поліграфії
Центру Міжнародної освіти
227-41-23, 227-12-75, 227-37-86

435409

AB 37.102

AB 37.102